

ОСТАВЕ РУДНИЧКО-ТАКОВСКОГ КРАЈА

3. СРЕДЊИ ВЕК

МУЗЕЈ РУДНИЧКО ТАКОВСКОГ КРАЈА

МУЗЕЈ РУДНИЧКО ТАКОВСКОГ КРАЈА

ОСТАВЕ РУДНИЧКО-ТАКОВСКОГ КРАЈА

3. СРЕДЊИ ВЕК

Ана Цицовић

Остава новца краља Душана са Рудника

Весна Радић

Остава српског средњовековног новца из Коштунића

Александра Нитић

Наушнице из Коштунића

Галерија Музеја рудничко-таковског краја
Синђелићева 7, Горњи Милановац

15. април – 15. мај 2009.

Остава новца краља Душана са Рудника

Нумизматичка збирка Музеја рудничко-таковског краја је углавном попуњена примерцима новца из XIX и XX века. За наш Музеј вредни комади су четири сребрна динара краља Душана.

До сада је утврђено да постоји 420 основних врста српског новца, као и знатно већи број подврста и крупних, за историјска изучавања значајних варијанти.¹ Бројне новчане врсте које су обележиле овај развој сведоче о политичкој моћи и привредној снази српских краљева, царева, властеле, градова и деспота.² Оставе српског новца значајне су за проучавање хронологије и карактера појединих емисија, за откривање нових врста, подврста и варијанти новца.

Преузевши власт од Стефана Дечанског, краљ Душан (1331-1355) је знатно проширио и оснажио српску државу. Током своје дугогодишње владавине више пута је уводио новине које су се односиле на привредне делатности, па

самим тим и на новчарство. Обимна експлоатација сребрне руде представљала је темељ новчаног система. Изложен унутрашњим и спољашњим притисцима, динар је током свог развоја, био под сталном девалвацијом, али су владари кроз монетарне реформе покушавали да обнове новчани систем. Почетак Душановог краљевског периода одликује ковање новца по угледу на своје претходнике. У другом делу краљевског периода реформисао је новчани систем прекинувши ковање динара са мачем. Руднички динари са мачем, веће тежине и финоће од осталих емисија, били су повучени из оптицаја и претопљени. Замењени су новом новчаном врстом динара са шлемом и челенком, симболом освајања, знатно мање финоће и тежине. Ова промена најбоље се рефлектује у оставама похрањеним после 1340. године, у којима динари са мачем потпуно недостају, док на њиховом месту налазимо динаре са шлемом. Финоћа рудничких динара са мачем је, према анализи, износила 88,1%, а динара са шлемом од 76,4% до 74,6%. Повлачењем динара са мачем знатно већих тежина и финоће (тежине од 1,89 г до 1,75 г) из оптицаја, остварена је значајна добит за државну благајну.

Изведена реформа се огледала у смањењу тежине и финоће емисија и била је обележена новим представама на новцу.

¹ С. Димитријевић, *Средњовековни српски новац*, Београд 1997, 52.

² В. Иванишевић, *Новчарство средњовековне Србије*, Београд 2001, 199.

Главне ковнице би требало потражити у северним и централним деловима српске државе. Постојале су две главне емисије новца које су се разликовале на основу натписа. Прва, тежа је била обележена легендом STEFANVS DEI GRA REX, а друга лакша са MONITA REX STEFAN. Тежа врста би могла припадати првој фази ковања рудничке ковнице ако је судити на основу њене тежинске стопе. Лакшу врсту можемо да доведемо у везу са ковницама у централним деловима земље. Обе врсте су коване паралелно и развијале се упоредо. Средња тежина рудничке ковнице је 1,59 г, а средња тежина лакше врсте је 1,40 г. Врста кована у рудничкој ковници је најчешће обележавана следећим словима и симболима: И- G, Н-О, О-М, R-S, S-M...

Време и услови настанка и развоја српског новчарства утицали су и на иконографију на новцу. Представа Христа на трону је преузета са венецијанског гроша, чије представе воде порекло из византијске иконографије. Ово решење на средњовековном аверсу се вероватно дуго задржало због вишеслојне симболике дубоко укорењене у свести појединаца. Појава шлема са челенком, дашчицом, розетом и перјаницом на новцу у време краља Душана означила је раскид са ранијим предлошцима у којима је краљ имао, после Христа, централно место. У бити овај знак је само представљао даљу

материјализацију ратничких инсигнија присутних у ранијим ковањима и њихово свођење на језик симбола. Изабран је шлем који је као ознака витештва јасно истицао ратнички карактер слике.³ Овај хералдички симбол налази се касније не само на неким врстама новца царева Душана и Уроша, већ и на новцу феудалаца и каснијих владара. Јављају се разне врсте: шлем са челенком, шлем са крином, шлем са главом или попрсјем жене изнад њега, шлем у комбинацији са челенком и женском главом, шлем са вучјом главом, шлем са волујским роговима, шлем са двоглавим орлом међу волујским роговима...

СТИЦАЊЕМ ЦАРСКЕ КРУНЕ 1346. ГОДИНЕ, Душан је реформисао новчани систем и увео нове врсте које су коване у већем броју центара. Са Душановим царским периодом почиње најбогатије и најразноврсније српско средњовековно ковање.

Приликом радова на израдњи цркве посвећене Св. Ђорђу, на Руднику, потес Дрење (Којовача), откривена је у мају 1992. године, мања остава новца. Нивелишући терен и копајући ровове за темеље, избачена је већа количина фрагмената керамике, животињских костију, запечене земље, пепела и гара, као и око десет

---

³ Ibid, 86.

комада средњовековног српског новца израђеног од сребра. Сав археолошки материјал прикупљен овом приликом типично је насеобински и припада времену XII-XIV века.⁴ Од десетак новчића који су пронађени на простору северне апсиде, четири се налазе у Музеју рудничко-таковског краја у Горњем Милановцу, један у Задужбини краља Петра I у Тополи и један у Народном музеју у Чачку.⁵ Новац који се налази у Музеју рудничко-таковског краја добијен је 03.06.1998. године од Завода за заштиту споменика културе у Краљеву.

⁴ Подаци су добијени од Завода за заштиту споменика културе у Краљеву, чија је стручна служба заједно са стручњацима Народнoг музеја у Чачку обишла локалитет Дрење, 15.05.1992. године.

⁵ Један новчић је поклоњен принцу Томиславу Карађорђевићу, приликом његове посете градилишту цркве. Принц Т. Карађорђевић, који је био почасни члан Грађевинског одбора за изградњу цркве, касније га је поклонио Задужбини на Опленцу.

Каталог

1. **Динар**, Рудник
XIV век, сребро
r-20 mm, t-1,67 gr, оштећеног обода, ↗.
Музеј рудничко-таковског краја,
Горњи Милановац, инв. бр: Н 132.

Аверс: IC XC

Христ за зрнастим нимбом, окренут лицем, у туники и колобиону седи на престолу са високим наслоном. Обема рукама држи на крилу јеванђеље украшено са пет драгих каменова. Иницијали IC XC су у висини главе. На странама престола су сигле И и С.

Реверс: STEFA(NV)S DEI GRA • R(EX), Шлем са челенком окренут је лево. Вертикални зрнасти низ дели га на два поља. На четири угла јастука који је украшен низом тачака налазе се украси од три груписане тачке. У челенци је розета, а на врху шлема је перјаница са три пера. Латинични натпис је оштећен, а тече уз руб, почевши горе десно.

Референца: Иванишевић, 2001, 6.5.1; Ljubić, 1875, I а, Т. VI 22.

2. **Динар**, Рудник
 XIV век, сребро
 r-19 mm, t-1,41 gr, оштећеног обода, излизан, ⚧.
 Музеј рудничко-таковског краја, Горњи
 Милановац, инв. бр: Н 133.

Аверс: IC XC
 Новчић сличан претходном.
 Реверс: ST(EFANV)S DEI GRA • REX
 Новчић сличан претходном.
 Референца: Иванишевић, 2001, 6.5.1; Ljubić, 1875,
 I а, Т. VI 22.

3. **Динар**, Рудник
 XIV век, сребро
 r-20 mm, t-1,35 gr, оштећеног обода, ↓.
 Музеј рудничко-таковског краја.
 Горњи Милановац, инв. бр: Н 135.

Аверс: IC XC
 Новчић сличан претходном.
 Реверс: ST(EFA)NVS DEI GRA (• REX)
 Новчић сличан претходном.

Референца: Иванишевић, 2001, 6.5.1; Ljubić, 1875,
 I а, Т. VI 22.

4. **Динар**, Рудник
 XIV век, сребро
 r-19 mm, t-0,97 gr, оштећеног обода, излизан, ↙.
 Музеј рудничко-таковског краја,
 Горњи Милановац, инв. бр: Н 134.

Аверс: IC XC
 Христ за зрнастим нимбом, окренут лицем,
 у туники и колобиону седи на престолу са
 високим наслоном. Обема рукама држи на
 крилу јеванђеље украшено са пет драгих
 каменова. Иницијали IC XC су у висини главе.
 На странама престола су сигле И и ⚧.

Реверс: STE(FANVS) DEI GRA • REX
 Шлем са челенком окренут је лево. Вертиклни
 зрнасти низ дели га на два поља. На четири угла
 јастука који је украшен низом тачака налазе
 се украси од три груписане тачке. Челенка је
 празна, а на врху шлема је перјаница од три
 линије. Латинични натпис је оштећен, а тече уз
 руб, почевши горе десно. Шлем и јастук су доста
 излизани тако да се тек назиру украси од тачака.
 Референца: Иванишевић, 2001, 6.5.1; Ljubić, 1875,
 I е, Т. VII 2.

5. **Динар**, Рудник
XIV век, сребро
r-20 mm, t-1,72 gr, оштећеног обода, излизан, ↓.
Задужбина краља Петра I, Топола,
Предмет није инвентарисан.

Аверс: IC XC
Новчић сличан претходном. На странама
престола су сигле G и И.
Реверс: S(TEFA)NVS DEI GRA • REX
Новчић сличан претходном.
Референца: Иванишевић, 2001, 6.5.1; Ljubić,
1875, I e, T. VII 2.

Бројност неке врсте новца, у највећем броју случајева, пропорционална је дужини ковања врсте, дужини владања и богатству владара у рудницама сребра. Један од највећих обима производње имали су динари са шлемом краља Душана, који после динара са заставом краљева Драгутина и Милутина чине најбројније емисије. Знатна новчана маса динара са шлемом била је заснована на претапању ранијих емисија, махом рудничких динара. Остава са Рудника похрањена између 1340. и 1345. године, осликава нам само мали део из врло разноврсног, квалитетног али

нажалост још увек у многим питањима недовољно истраженог ковања рудничке ковнице.

Литература

- Група аутора, *Ковање и ковнице античког и средњовековног новца*, Београд 1975.
- Димитријевић С., *Средњовековни српски новац*, Београд 1997.
- Димитријевић С., *Каталог збирке српског средњовековног новца Сергија Димитријевића*, Београд 2001.
- Динић М., *За историју рударства у средњовековној Србији и Босни*, II, Посебна издања САНУ CCCLV, Одељење друштвених наука 41, Београд 1962, 12.
- Иванишевић В., *Новчарство средњовековне Србије*, Београд 2001.
- Ljubić Š., *Opis jugoslavenskih novaca*, Zagreb 1875.
- Марић Р., *Студије из српске нумизматике*, Посебна издања САН CCLIX, одељење друштвених наука 20, Београд 1956.

Остава српског средњовековног новца из Коштунића

У селу Коштунићи, општина Горњи Милановац, 1939. године је пронађена остава средњовековног новца и накита. У налазу смештеном у сребрном бокалу налазило се око сто примерака новца, две сребрне позлаћене наушнице и две сребрне украсне плочице. Делећи судбину великог броја депоа, налаз из Коштунића, данас се не чува у својој целовитости. Распарчан као и накит, део нумизматичког материјала од укупно четрдесет примерака припада колекцијама Народног музеја у Београду и Народног музеја у Чачку,¹ док се остали, неизвестан број примерака налази у приватним збиркама.

Значај налаза условио је потребу његове обраде и публикавања, нажалост, не као целине, већ његових делова, оних, који су услед раздвојености материјала били приступачни ауторима. Прву белешку о остави дао је Р. Марић,² али без помена

места налаза. Њега је тачно означио С. Димитријевић,³ који је касније већи део налаза обрадио, имајући увид у материјал из Народног музеја у Чачку и доступност примерцима из приватних колекција.⁴ Публикујући састав оставе,⁵ исти аутор је укључио допунски обрађене примерке из колекције Народног музеја у Београду које је публиковала Д. Гај-Поповић.⁶ Анализа београдског дела налаза, откупљеног 1963. године,⁷ извршена је поделом на главне монетарне типове и њихове варијанте, уз детаљно исписане легенде и описе сваког појединачног примерка. Као пример добре и свеобухватне анализе заједничког депоа новца и накита, којом је значајно истакнуто постојање нових новчаних врста у овом делу налаза, поменути текст је задржао недоумице око атрибуција појединих емисија и извесних новчаних типова, опредељених као неодређене врсте. Тиме је остављен простор за даља, пре свега

¹ Народни музеј у Београду поседује 25, а Народни музеј у Чачку 15 примерака новца из оставе Коштунића.

² Р. Марић, Оставе старог новца у нумизматичкој збирци Народног музеја у Београду, *Саопштења завода за заштиту и научно проучавање споменика културе НР Србије* 1 (1956), 179-181.

³ С. Димитријевић, Нове врсте српског средњовековног новца, *Старинар* IX-X, 1958-1959 (1959), 137-168.

⁴ С. Димитријевић, Нова серија нових врста српског средњовековног новца IV, *Старинар* XIX, 1968 (1969), 210-215, нап. 32.

⁵ С. Димитријевић, Оставе које садрже српски средњовековни новац из периода до 1371. године, *Споменик Српске академије наука и уметности* 122 (1981), 28, 42-51, бр. 60.

⁶ Д. Гај-Поповић, Остава српског средњовековног накита и новца из села Коштунића код Чачка, *Зборник Народног музеја* 5 (1967), 309-316.

⁷ Општи инвентар Одељења нумизматике Народног музеја у Београду бр. 801.

нумизматичка истраживања ове оставе, значајне, како је раније истакнуто, за јасније сагледавање важних токова и главних центара новчарства средњовековне Србије.⁸

У прилог овоме говори састав оставе из Коштунића, у којем су заступљене ретке врсте српског средњовековног новца, као и њена припадност веома малом броју остава чије се место и време похрањивања везују за северне области српске државе и период владавине цара Уроша. Како је велики број налаза царског периода повезан са емисијама Стефана Душана, похрањених на простору Балкана, углавном у централним областима,⁹ остава из Коштунића, из истог периода, али из друге области, потврђује постојање различитих монетарних система и зона циркулације на простору српске државе.

Нумизматички део налаза из Коштунића који се чува у Народном музеју у Београду представља двадесетпет примерака сребрног српског новца. У њему су заступљене емисије царског ковања – шест динара Стефана Душана и деветнаест динара Стефана Уроша.

Налаз хронолошки започиње емисијама динара цара Душана са представом Христа на престолу, на аверсу и цара и царице, на реверсу (кат. бр/бр. фот. 1-6). Овај новчани тип, први пут кован у царском периоду Душанове владавине, иако емисија мањег обима, представља једну од његових најважнијих монетарних врста. Са њом се појавила представа царског пара, новог иконографског модела у српском средњовековном новчарству, несумњиво по пореклу византијског, са симболиком светости порекла власти која се преко цара преноси и на његову породицу. Заступљеност овог монетарног типа у бројним оставама, пре свега оних, чије се место налаза везује за централне и јужне области српске државе, потврда су његовог ковања у већем броју ковница, о чему сведоче различити калупи и бројне сигле. Међу њима су и R-V, саставни део свих реверсних представа Душановог новца из београдског музеја. Појава већег броја емисија ове новчане врсте, о чему сведоче примерци из остава, као и појединачни налази, разлог су постепене, али очигледне деградације стила, појаве разлика у величини модула и пада тежине новца. Као на примерцима из Народног музеја у Београду, јасно се уочава лошија стилска обрада представа у односу на ранија царска ковања, која одаје рад више мајстора-калупара, као и смањена средња тежина примерака, од свега 1.008 г,

⁸ D. M. Metcalf, *Coinage in the Balkans 820-1355*, Thessaloniki 1965, 214.

⁹ В. Иванишевић, *Новчарство средњовековне Србије*, Београд 2001, 35.

далеко нижа од ранијих царских ковања.¹⁰ Присуство Душановог новца у налазу из Коштунића у складу је са оставама новца хронолошки везаним за период после смрти цара Душана, у чијем саставу су важну улогу имала његова ковања.

Нека од њих представљаће дирекне узоре за ковање његових наследника, што се у случају оставе из Коштунића односи на најстарији новчани тип цара Уроша заступљен у налазу (кат. бр/бр. фот. 7-12). Као најбројнија монетарна врста, међу до сада публикованим примерцима налаза из Коштунића, Урошев новац је до сада опредељиван као имитација ковања цара Душана,¹¹ као Душанова емисија,¹² али и као новац цара Уроша, савладара цара Душана.¹³ Настао директним угледањем на емисије царског периода Стефана Душана, са представом Христа на престолу, на аверсу и цара и царице, на реверсу, Урошев новац у односу на свој узор показује одлике ковања упрошћеног, примитивног стила израде, који у суштини представља

имитације ранијих емисија. У прилог томе говоре, с једне стране, легенде, редовно непотпуне и искривљене, а с друге, као важан аргумент, средња тежина примерака која износи свега 0.842 г.¹⁴ За око шестину мања од примерака новца цара Душана, а веома приближна тежинама остале две Урошеве монетарне врсте у овом налазу, она, шест примерака новца, са представом царског пара на реверсу евидентно повезује са ковањем цара Уроша.¹⁵ Додатну потврду овој тези доказује и присуство истог новчаног типа у остави из Смедеревске Паланке, откривене 1966. године, у којој се он, на основу сигли, тежина, емисија и састава налаза повезује са царем Урошем. Честа појава ове врсте новца у већини остава, као и у великом налазу из Косова Поља, не изненађује, јер се ради о новцу који је представљао једну од најважнијих емисија целокупног царског периода српског новчарства.

Један од важних аспеката вазаних за налаз из Коштунића представљају ретки типови новца цара Уроша.¹⁶ У налазу из Народног музеја у Београду њих представљају две врсте – прва, са представом цара на коњу, на аверсу и шлема, на реверсу (кат. бр/бр. фот. 13-23) и друга, са аверсном представом

¹⁰ Иванишевић 2001, 131.

¹¹ Р. Марић, *Студије из српске нумизматике*, Београд 1956, 433.

¹² Д. Гај-Поповић 1967, 312.

¹³ С. Димитријевић, Нова серија нових врста српског средњовековног новца II, *Старинар* XVII, 1966 (1967), 78-79; В. Радић, В. Иванишевић, Оставе српског средњовековног новца у збирци Народног музеја у Београду, *Зборник Народног музеја* XVII-1(2001), 301.

¹⁴ В. Радић, В. Иванишевић 2001, 301.

¹⁵ В. Иванишевић 2001, 139.

¹⁶ С. Димитријевић 1959, 137-168, сл. 21-22; 23-24.

шлема и реверсном сликом цара и царице (кат. бр/бр. фот. 24-25). Представе на овом новцу су настале комбинацијом емисија из ранијих периода ковања, што је довело до појаве, карактеристичне за раздобље царског ковања у доба цара Уроша – спајања различитих иконографских типова предходних раздобља у настајању нове монетарне врсте. Тако је Урошева емисија – цар на коњу/шлем, узор за аверсну представу пронашла у истом иконографском типу познатих царских динара Стефана Душана¹⁷, али и у хронолошки старијим Урошевим врстама кованим у централним и јужним областима државе,¹⁸ док је реверс преузет са популарних динара са шлемом, дуго кованих за краља и цара Душана. По Душановим иконографским предлошцима настао је и други Урошев новчани тип – шлем са челенком / цар и царица, заступљен у остави из Коштунића. Кован на крају владавине цара Уроша, ова новчана врста је представљала главно ковање у новчаној продукцији северних српских области.

Оба новчана типа припадају групи последњих царских ковања Уроша. Њихов настанак се везује за северне области српске државе и скоро са сигурношћу за ковницу

Рудник, до 1367, што би могло да определи време похрањивања налаза из Коштунића у период између 1365. и 1371. године.¹⁹

Постојање ових новчаних типова у још једном налазу из исте зоне циркулације – Смедеревска Паланка, а у исто време њихов изостанак у оставама са југа земље, потврђује постојање засебног новчарства у северним деловима српске државе. Њега карактерише уједначена група новца, кована у емисијама мањег обима, које у великој мери одређују сигле – слова R-V које можемо условно повезати са ковницом Рудник. Метролошки блиске серије у овој скупини, којој припада и Урошев новац из оставе Коштунићи, коване су по новчаној стопи рудничких, „лакших“ Урошевих динара, смањене тежине од свега 0,836, односно 0.860 г.²⁰ Наслеђен, ослабљени динар, који је у северним областима земље у време цара Уроша бележио свој највећи пад,²¹ део је процеса који је свакако био у вези са политичком и привредном кризом изазваном распадом српског царства, али и општим опадањем количине племенитих метала у Европи.

Део налаза из Коштунића који се чува у Народном музеју у Београду, по свом

¹⁷ В. Иванишевић 2001, врста 6.11

¹⁸ В. Иванишевић 2001, врста 9.1-9.3 са представом Душана на коњу; врста 9.4-9.6 са представом Уроша на коњу.

¹⁹ В. Радић, В. Иванишевић 2001, 291.

²⁰ В. Радић, В. Иванишевић 2001, 301.

²¹ В. Иванишевић 2001, 114.

значају припада групи депоа чије проучавање, као историјског извора првог реда, осветљава важан период српског новчарства, чији су примерци сачувани у малој и недовољној мери. Покушај поновног проучавања налаза, као ретког монетарног извора из времена и са простора владавине цара Уроша, отвара могућност за нове одговоре и сакупљање распарчаних делова, једне за нумизматичку науку важне целине.

Каталог

У каталогу су дати подаци: владар, број комада, номинал, каталогски број/број фотографије, опис аверса, опис реверса, број примерака врсте, средња тежина у грамима врсте, референца.

Референце:

Димитријевић, С.
Нове врсте српског средњовековног новца,
Старинар IX-X,
1958-1959 (1959), 137-168.

Иванишевић, В.
Новчарство средњовековне Србије, Београд 2001.

Љубић, С.
Opis jugoslavenskih novaca,
Zagreb 1875.

Стефан Душан (1331-1355); 6; динар

1 - 6	<p>IC-XC Христ са нимбом, у туници, седи на престолу са високим наслоном и држи Јеванђеље; лево R десно V</p>	<p>(Г)-P; Ф-(P); CΦ-ZP Цар са затвореном, а царица са отвореном круном, у дивитисиону стоје спреда; између себе у једној руци држе двоструки крст, а у другој скиптар са крстом.</p>	6	<p>1.003 Ljubić, T. VIII. 10, 12, 14, 16-19; Иванишевић, 6.21</p>
-------	---	--	---	---

1

2

3

4

5

6

Стефан Урош (1355-1371); 19; динар

7 - 12	(IC)–XC; C–C Христ са нимбом, у туници, седи на престолу са високим наслоном и држи Јеванђеље; лево R, десно V	Z–Ф Цар са затвореном, а царица са отвореном круном, у дивитисиону стоје спреда; између себе у једној руци држе двоструки крст, а у другој скиптар са крстом.	6	0.842	Ljubić, T. VIII. 15; Иванишевић, 9.18
--------	--	---	---	-------	--

7

8

9

10

11

12

13 - 23	<p>IZ- IZ; ZI- ZI; ( )-ZI Цар са затвореном круном, у дивитисиону, јаше налево; у левој руци држи скиптар са крстом; испод Я</p>	<p>SIVOPI-IVCIOSI (SPI) VOPI-POIVV .:VPIIPOVI( )- OPI.: .:(SI) PVOPI-IPOVV.: .:IOVPI-IVVOPI.: ( ) VOPI- IPOVPI.: .:PO( )-( ) POIVPI .:ZOVPI-( )ISVI.: .:( ) PVI0- PIVPIVI.: SOVIMI-( ) POIX PIOVPI-OPVOI Шлем са челенком, велом, дашчицом, розетом и перјаницом окренут надесно.</p>	11	0.836	<p>Ljubić, Неодређен, бр.19-20, Т. XV. 28-29; Димитријевић, 145-146, сл. 23-24 Иванишевић, 9.19</p>
24 - 25	<p>.:ZIO(O)P (V)-(CC)OZI.: .:OPIPI-IC( ) VI Шлем са челенком, велом, дашчицом, розетом и перјаницом окренут надесно.</p>	<p>Цар са затвореном, а царица са отвореном круном, у дивитисиону стоје спреда; између себе у једној руци држе двоструки крст, а у другој скиптар са три камена; лево Я десно V</p>	2	0.860	<p>Димитријевић, 144-145, сл. 21-22; Иванишевић, 9.22</p>

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

Литература

Д. Гај-Поповић, Остата српског средњовековног накита и новца из села Коштунића код Чачка, *Зборник Народног музеја* 5 (1967), 309-316.

С. Димитријевић, Нове врсте српског средњовековног новца, *Старинар* IX-X, 1958-1959 (1959), 137-168.

С. Димитријевић, Нова серија нових врста српског средњовековног новца II, *Старинар* XVII, 1966 (1967), 77-89.

С. Димитријевић, Нова серија нових врста српског средњовековног новца IV, *Старинар* XIX, 1968 (1969), 203-223.

С. Димитријевић, Остата које садрже српски средњовековни новац из периода до 1371. године, *Споменик Српске академије наука и уметности* 122 (1981), 1-59.

В. Иванишевић, *Новчарство средњовековне Србије*, Београд 2001.

Р. Марић, Остата старог новца у нумизматичкој збирци Народног музеја у Београду, *Саопштења завода за заштиту и научно проучавање споменика културе НР Србије* 1 (1956), 179-181.

Р. Марић, *Студије из српске нумизматике*, Београд 1956.

D. M. Matcalf, *Coinage in the Balkans 820-1355*, Thessaloniki 1965.

В. Радић, В. Иванишевић, Остата српског средњовековног новца у збирци Народног музеја у Београду, *Зборник Народног музеја* XVII-1 (2001), 285-307.

Наушнице из Коштунића

1. Наушница

Коштунићи код Горњег Милановца
друга половина XIV века
висина 7,2 cm, ширина 4,6 cm,
дебљина 1,8 cm
сребро, позлата, ливење, филигран
Народни музеј у Београду, Збирка средњег
века – периода српске средњовековне државе,
инв. бр. 5549

Наушница чини део оставе накита
и новца, пронађене у селу Коштунићи.
На алки, чији крајеви формирају петљу
и кукицу за закопчавање, налази се
средишњи привезак купастог облика,
окожује кружним украсима и два
јагодама. Привесци су одвојени навојима
жице. Централни привезак састоји се од
6 купа, завршених полу-калотами.
Купе су украшене псеудо-гранулама
и цевастим навојима жице.
Наушница је датована на основу новца
који је припадао истој остави.

Објављено: Д. Гај-Поповић 1967: 309-310
(са претходном литературом);
Д. Милошевић 1990: 162
(са претходном литературом).

2. Наушница

Коштунићи код Горњег Милановца
друга половина XIV века
висина 7,5 cm, ширина 4,7 cm,
дебљина 1,8 cm
сребро, позлата, ливење, филигран
Народни музеј у Чачку,
Збирка средњег века,
инв. бр. 1247

Наушница идентична претходној.

Литература

Д. Гај-Поповић, *Остава српског средњовековног
накита и новца из села Коштунића код Чачка*,
ЗНМ V, Београд 1967, 309-316.

Д. Милошевић, *Накит од XII до XV века
из збирке Народног музеја*, Београд 1990.

ОСТАВЕ РУДНИЧКО-ТАКОВСКОГ КРАЈА

3. СРЕДЊИ ВЕК

Остава новца краља Душана са Рудника

Остава српског средњовековног новца из Коштунића

Наушнице из Коштунића

Издавачи:

Музеј рудничко-таковског краја, Горњи Милановац

Народни музеј у Београду

За издаваче:

Борисав Челиковић

Татјана Цвјетићанин

Аутори поставке:

Аца Ђорђевић

Весна Радић

Ана Цицовић

Техничка реализација поставке:

Горан Богојевић

Аутори текста и каталожних јединица:

Ана Цицовић, Музеј рудничко-таковског краја

Весна Радић, Народни музеј у Београду

Каталожне јединице:

Александра Нитић, Народни музеј Београд

Конзервација:

Љиљана Протић

Графичка опрема:

Вељко Тројанчевић

Аутори фотографија:

Марко Бојовић

Саша Савовић

Дигитална обрада фотографија:

Небојша Борић

Штампа: Codex Print, Gornji Milanovac

Тираж: 500

ISBN: 978-86-7269-102-3

СРП - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

069 . 51 : 904 (497 . 11) (083 . 824)

737 . 1 "653" (497 . 11) (083 . 824)

902 . 01 (497 . 11)

ОСТАВЕ рудничко-таковског краја : Галерија
Музеја рудничко-таковског краја, Горњи Милановац,
15. април - 15. мај 2009. 3, Средњи век / [аутори фотографија
Марко Бојовић, Саша Савовић]. - Београд : Народни музеј ;
Горњи Милановац : Музеј рудничко-таковског краја, 2009
(Горњи Милановац : Codex Print). - 18 стр. : илустр. ; 16 x 16 cm

Тираж 500. - Напомене и библиографске референце уз текст.
- Библиографије : стр. 7, 12, 18. - Садржај с насл. стр. :
Остава новца краља Душана са Рудника / Ана Цицовић.
Остава српског средњовековног новца из Коштунића / Весна
Радић. Наушнице из Коштунића / Александра Нитић.

ISBN 978-86-7269-102-3 (HM)

а) Музеји - Збирке - Изложбени каталози
б) Новац - Рудничко-таковски крај - Средњи век - Изложбени
каталози с) Археолошке оставе - Рудничко-таковски крај

COBISS.SR-ID 157883660

